

TÜRK TARİHİ

Cilt : 1

Temmuz 1943

Sayı : 8 - 9

Bu sayımızda

M. EMİN YURDAKUL	O.F. VERİMER
AİLE VE OKUL HAYATINDA	A. YALÇINÖZ
ÇOCUK	E. ÇAKIROĞLU
ZONGULDAK KÖMÜRLERİNİN	
AKDENİZ HAVZASINDAKİ	
ÖNEMİ	
SANATKÂR KİMDİR VE NE	I. TOPRAK
YAPAR ?	
ÜMİTSİZLİK « NESİR »	M. SOYSAL
ŞİİRLER	M. TAYYIP
ÜÇ TURUNÇLAR « MASAL »	V. SİMBERK
KASİTLER « TARİH » TEFRIKASI	M. TAYGAR
İKİ ÇOCUK « HİKÂYE »	U. NAZİF
HALKEVİ ÇALIŞMALARI	

SİYASİ MEMLEKET GAZETESİ

Zonguldak'ta haftada bir çıkan bu gazete bir siyasî memleket gazetesi olmakla beraber aynı zamanda mahallî bir fikir ve sanat dergisidir. Her sayısında bir hikâye, bir tetkik yazısı ve fıkralar bulunur.

OCAĞI OKUYUNUZ !

Arkadaşımız Akın Karaoğuz tarafından ayda bir çıkarılmakta olan büyük ülkü mecmuası "DOĞU," nun son sayısında şu yazılar bulunmaktadır. Okurlarımıza tavsiye ederiz.

TÜRKÇÜLÜĞÜN MAHİYETİ VE BAŞLANGIÇ
OSMANLI KOZMOPOLİTLERİ
UTANIN, SUSUN ARTIK "ŞİİR",
HAYVANI ÜLKÜ
DÖRT VECİZE
SÖNMEYEN MEŞALE
TÜRKLERİN ANAYURDU

PROFESÖR FINDIKOĞLU
PEYAMI SEFA
BEHÇED KEMAL ÇAĞLAR
DR. MUSTAFA HAKKI AKARSEL
MEHMET EMİN YURDAKUL
BEHÇED KEMAL ÇAĞLAR
HÜSEYİN NAMIK ORHUN

Bu sayıda Ziya Gökalp'ın "Aşiretler hakkında", kısmen neşredilmiş mühim bir eserile Türkçülük anketine başlanmaktadır.

Bunlardan başka Dr. Saim Ali dilemre, Kadioğlu, Ahmet Naim Çiladır ve daha başka tanınmış ve genç kalemlerin bir çok kıymetli yazıları, tetkikleri, şiirleri bulunmaktadır.

No. : 8 — 9

Temuz — 1943

Cild : 1

KARAEMLAS

ZONGULDAK HALKEVİ DERGİSİ

Büyük Şairimiz

Mehmet Emin Yurdakul

Yazan : O. Faruk VERİMER

Şairliği ve Türk Edebiyatındaki mevkii ve kıymeti hakkında bir sürü münakaşalar yapılan ve bütün bunlara rağmen yine millî şairimiz diye öğündüğümüz Mehmet Emin - bütün bu leh ve aleyhte söylenilen sözler bertaraf - her şeyden önce halis bir Türk ve Türklüğün büyüklüğünü faziletlerini, hasletlerini ve paha biçilmez cevherlerini duyan ve duyurmağa çalışan bir şahsiyettir.

Onun içinde şiir olmak ve dile gelmek isteyen yegâne şey, mensup olduğumuz temiz ırkın kahramanlıklarıyla dolu tarihi, temiz cevheridir. Sanki o kendini şair değil, yaşadığı karanlık devrin yanlış düşünüş ve görüş kaosları içinde bocalayan zümreye Anadolu ve Türk halkı yolunu gösteren bir kılavuz hisseder. Onca san'at sanat için değil, sanat cemiyet içindir ve tıbbi Schiller gibi, O san'atı millet terbiyesinde büyük bir âmil olarak kullanmak taraftarıdır. Eserleri baştan başa buna bir misal gibidir.

Bunun direktifle, sözle değil, nümune vererek muvaffak olunacağını anlayan ve bu-

na inanan şair buna ait nümunelerle işe başladı. Zaman belki dudak bükenlerle karşılaşmış ve bunu içinde en derin bir hız menbaı olarak duymuştur. Fakat ne çıkar. O dudak bükenler gün gelip onun tuttuğu yolun yolcusu olacaklardır. Hangi yeni şey böyle karşılanmamıştır.

Tarih nankör değildir, bir hizmeti unutmaz.

İstikbalin vicdanı aşk istemez, kin tutmaz. "Milletinin ruhiyle feryat eden bir dudak", milletinin maşeri vicdanında elbette ki sesini işittirecek, zayıfta olsa tutuşturduğu ruhların alevile kuvvetlenecek, büyüyecektir. Şairin "Ey Türk uyan", destanile inlediği nağmeler İstiklâl harbinde bir bora şeklinde tecelli etmiş, düşünceleri hayalinde yaşattığından daha kuvvetlice fiil halinde kendini göstererek hakikat olmuştur. Ne mutlu ona ki hayallerini hakikat olarak görmüştür. Bunun bahtiyarlığı bile ne büyük şeydir!

Eğer şair cemiyet duygularının muhassalasını ifade eden, cemiyetin heyecanlarına,

düşüncelerine tercüman olan bir varlıksa, Mehmet Emin bunların başında olması lâzım-gelir. Çünkü duyduğu bir zümrenin değil bütün bir cemiyetin duyduğudur. Bunun için onun ilk eseri "Türk Sazı", kullandığı vezin katıksız Türk vezni: Hece, dili herkesin, onun hitap etmek istediği cemiyetin dilidir. Bunda muvaffakiyetin derecesinden daha ziyade, bu işe başlamanın şerefi bile ona yeter.

Ak saçları şeklinde görünen şey milletin onun başına geçirdiği nurdan bir çelenktir.

Bizce ferdin ne şekilde olursa olsun, kıymeti, mensup olduğu cemiyetin ilerleme, ilerletme, yükselme ve yükseltme zincirinde ona lâyık hakiki bir halka oluşudur. Ferdin ferdi hislerinden daha ziyade ferdin içtimai hisleri bizce makbûldür. Bizim her şeyde ölçümüz ferdin cemiyete yararlılığıdır.

Hangi çorak arazi birdenbire, alın teri dökmeden, senelerce didişmeden, tabiat kanunlarıyla pençeleşmeden münbit bir tarla olmuş ve çiftçi ektiğinden yüzde yüz mahsul almıştır? Hangi yol ayak izleri taşımadan, tekerlek çizgilerini bağrında duymadan bir cadde haline gelmiştir? Hangi manevî saha, ışık yüzü görmeden aydınlanmıştır? Bu gün tarla olarak, yol olarak, manevî saha olarak gördüğümüz şeylerin bu günkü sahip'lerinden daha ziyade, ona ilk teşebbüs edenlerin gayreti fedakârlığı bizi kendine çekmelidir. İşte bu bakımdan Mehmet Emin bu tarlanın ilk çiftçilerinden, biri, bu yolun ilk yolcusu ve bu sahanın ilk mumtanıdır. Onun hakkı ve şerefi her halde, bugün yüzde yüz mahsul alandan, caddede rahat yürüyenden bu sahada nur taşıyandan daha ziyade olmak lâzımgelir. Bütün bunların şerefi ona, Türk sazı şairine aittir. Kendinden evvel bu yola sapanlar olmuştur. Fakat duyuslarını, düşüncülerini, ifadelerini bu yola uyar şekilde tanzim eden muhakkak ki Mehmet Emin olmuştur.

Mehmet Emin de muvaffak bir san'atkâr-dan daha ziyade geniş halk tabakalarına hitap etmek isteyen bir şair, yol gösteren bir klavuz, teşvik eden, nümune veren bir millet âşığı vasıtalarını görüyoruz. Acaba muvaffakiyet, yalnız o sahanın en muvaffak nümunelerini mi vermektir? Yoksa zaman icabını düşünerek, zamanın bütün gayri müsait ahvalini gözönüne getirerek, sarfedilen emek mu-

kabili elde edilen randıman mıdır? Bizce birincisi kadar ikincisi de haizi ehemmiyettir. Onun için Mehmet Eminin Türk edebiyatındaki yeri kendiliğinden anlaşılmış olur.

Onun şiirlerinin ahengini bir araba tıkrısına benzetenler oldu. Fakat bir şairi tetkik eder, ona muvaffakiyet mevkii ayırırken zamanın gayri müsait şartlarını, muhitin tesirlerini düşünerek ona lâzım olan yeri vermek için çalışmadılar.

"Tan sesleri", inde bugün bile benzeri pekaz yazılan yazılar ve güzel parçalar mevcuttur. Bunlardaki bol heyecan, heyecana uygun ifade ve bilhassa iman, iman kaç eserimizde vardır?

Ey sevgili memleket,
Aç bağrını biz geldik;
Sana necat, hürriyet
Vermek için yükseldik.

Rüzgâr, tipi, fırtına, bir şey beni râm etmez,
Gökler, yerlere açılrsa,
Üzerime tufanlar, yanar dağlar saçılrsa,
Benim erkek gövdem bir kılını titretmez;
Ben o yum ki, kanile öğündüğüm ecdadım
Titretici şeylere hiç bir gün diz çökmemiş,
Ona kuduz canavar, ne şimşekli yıldırım,
Ne kasırga önünde korku yaşı dökmemiş;
Onun eski tanrısı hayat veren güneşmiş,
Kara külçe demiri silâh yapan ateşmiş,
Kahramanca masallar nakleyleyen ırmakmış,
Ulu tanrı dağımı parıldatan toprakmış.
Benim dahi taptığım,
Hep bunları var eder, beni bir Türk yaratan
Kulluğunu yaptığım.
Şu ateşli bağrına bir polattan kalp koyan;

Eserlerini açın. Karşınıza çıkacak ilk mısrağı ne şahsi ıstırapın, ne ferdi düşüncünün, ne egoist heyecanın lemalarıdır. Onlarda, milletin içine gömülmek, oradan kana kana içmek, susuzluğunu gidermek, irşat etmek, teşvik etmek, milletin ne tarihine, ne içtimai bünyesine uygun olmıyan şeyleri tebarüz ettirmek, zamanının şairlerine Anadolu yolunu göstermek için sarfedilen emeğin pırıltıları vardır. Bu pırıltılar ki, zamanımızda nur olarak, bol ziyalı meşale olarak meakiplerinde yaşıyor.

Bir şaire şöret için bu da kâfidir. Hele şahsından daha ziyade muhitini cemiyetini düşünen ve en büyük şairliğini onun terakkî ve tealisinde gören Mehmet Emin için.

Önünde hürmetle eğiliriz.

Aile ve Okul

Hayatında Çocuk

Yazan : Ali YALÇINÖZ

İlk Öğretim Müfettişi

Çocuk, doğuşundan yedi yaşına kadar aile ocağının tesiri altında bulunur. Onun ilk yuvası ailedir. O, bu zamana kadar aile muhitinin etkisile bedenen ve ruhan gelişir, çocuk ilk müşterek dilini burada öğrenir. Onlara ilk vatan sevgisini aşılayan yine ailedir. O, Okul çağına kadar arkadaşlarıyla beraber daha küçük yaşında yakın yurdunun bir çok yerlerini gezer, müşahede eder, bu suretle okul çağına kadar bir çok ham materyeller kazanır, bu materyelleri şuurlu olarak almaz. Çocuk, bu yaşa kadar ailesinin iyi kötü bir çok telkin ve tesirlerine maruz kalır. İyi aileler, çocuklarına bilerek daima iyi tesirler icra etmeye çalışırlar, bununla beraber aile ferdleri arasında çocuğa yapılan telkin ve tesirlerde müşterek bir bağ ve tesanüt olmaz, ailede bilhassa anneler, büyük anneler çocuklarına karşı çok müşfik ve müsamahalı davranırlar. Çocuklarının yaptıkları kötü hareketleri çok zaman göremezler, bu yüzden bir çok fena itiyatların yerleşmesine bilmiyerek sebep olurlar. Aile hayatında yapılan telkinler birer kök olması itibarile çok kıymetli ve önemlidir.

Okul çağına kadar, ahlâk, karakter, içtimai durum itibarile birbirlerine benzemiyen muhtelif ailelerin çocuklarına yaptıkları tesirler de birbirinden aşağı yukarı farklı oldukları muhakkaktır. Aile muhitinin çocuğun mil-

li ve sosyal eğitimi üzerinde çok tesiri vardır. Muhtelif terbiye, tesir ve itiyatlar alan çocuklarımız, yedi yaşından sonra müşterek terbiye ve bilgi aldıkları mecburi öğrenim okullarına devam ederler. Çocuk, bundan sonra yepyeni bir hayat yaşamaya başlar ki, o da "Okul Hayatı", dir. İlk defa aile kucağından ayrılan çocuklar, bu yeni hayata birdenbire alışamazlar, okul hayatının birinci senesini teşkil eden "Birinci sınıflar", aile hayatı ile okul hayatı arasında bir köprü vazifesini görürler, ancak, çocukların birinci sınıf sonuna doğru okul hayatına alıştıkları görülmektedir. Çocuk, aile ocağında serbesttir, akşama kadar bazan arkadaşlarıyla ve çok zamanlarda kendi kendilerine oynuyarak meşgul olurlar. Aile hayatında çocuk, plânlı ve sistemli bir tesir altında değildir. Halbuki, okulda plânlı ve sistemli müşterek bir tesir mevcuttur. İşte, çocuklar evin serbest hayatından okulun disiplinli hayatına hemen intibak edemeyeceklerinden burada ilkökul öğretmenlerine ve bilhassa birinci sınıfları okutan öğretmenlere büyük ödevler düşer. Burada öğretmenlerin ödevini zikretmeden evvel, birinci sınıfa gelen çocukların hususiyetlerini göz önüne getirmek yerinde olur. Bu hususiyeti İlk Okul Müfredat Programı şu şekilde tesbit etmektedir : (Sahife 36)

Okul çağına giren çocuğun genel olarak :

a) Büyük bir hareket ihtiyacı vardır, he-
le oyuna karşı büyük bir temayülü mevcuttur.

b) Hissî hayatı çok mütehavildir.

c) Dikkati gayri iradidir.

Bu karakteri taşıyan çocuklara yetişkin muamelesi yapmak doğru olmaz. İşte eski okul ile yeni okulun yegâne bariz farkı bu-
rada görülür. Eski okul, çocuğu çocuk ola-
rak ele almazdı, çocuğu yetişkinlerin küçü-
tölmüş bir numunesi olarak telâkki eder, o-
nun taşıdığı hususiyetleri nazarı itibare alma-
dığı gibi, onların bir an evvel yetişkinler gi-
bi olmasını ister, çocuğa çocukluğunu yaşat-
maz. Bugünkü pedagoji anlayışının ve çocuk
psikolojisinin gelişmesi, her şeyden evvel bi-
ze "Çocuktan harekete geçmek," ve "Çocuğa
görelilik prensiplerini ortaya koymuştur. Yeni
okulun bütün eğitim ve öğretim prensipleri-
nin esasları da, Çocuğa göre düzenlenmiştir.

Aile hayatından okula gelen çocukların
bedenî ve psikolojik inkişafı ailelerin ve
bulundukları çevrenin içtimai durumlarına gö-
re değişir. Köy, kasaba, şehir muhitinden ge-
len çocukların görüş ve yaşayışlarına, aile-
lerinden aldıkları ilk terbiyeye göre ruhi ve
bedenî gelişmelerinde fark olduğu gibi, bir
muhitin başka başka semtlerinden gelen ço-
cukların dahi her türlü kazandıkları intiba,
terbiye ve gelişmelerinde fark vardır. İç-
timai durumu düzgün bir zengin ailenin ço-
cuğu ile, içtimai durumu ve muhiti daha ge-
ri fakir bir ailenin çocuğu arasında her yön-
den dağlar kadar fark vardır.

I — İçtimai durumu iyi ve zengin bir ai-
lenin çocuğu kısaca şu karakterdedir :

1) Görgüsü fazla olduğundan o zamana
kadar aldığı intibalarda zengindir, yakın mu-
hitini, icabında uzak muhitini muhtelif vesile-
lerle görmüş ve yaşamıştır.

2) Konuşması daha serbest ve düzgün-
dür. Etrafındaki eşya ve vesaitin doğrusunu
öğrenmiştir.

3) Bedenen yaşının istediği gelişmeyi
almıştır ki, umumiyetle gürbüzdür.

4) Bununla beraber ekseriyetle şımarık
büyütölmüşlerdir.

5) Böyle aileler mütevazı ve görgülü ise-
ler çocuklarına köklü bir terbiye vermişler-
dir. Görgüsüz ve hodbin ruhlu aileler ise,
çocuklarına bilmeden fena tesirlerle fena iti-
yatlar da vermiş olabilirler.

6) Ailelerde çocuğun tek veya birden
fazla olmasına göre de çocuklarının aldığı
terbiyede değişiklikler görülür. Ailelerde tek
çocuklar ekseriyetle üstün derecede şımarık
olurlar, bütün aile efradı çocuğun üzerinde
titiz bulunduklarından onlara yine bilmiyerek
bir takım fena alışkanlıklar verebilirler.

7) Tek çocuklu ailelerin çocukları, her
zaman yetişkinlerle düşüp kalktıklarından
daima onları taklit edeceklerinden onların
hayatını yaşamıyaca mecbur kalırlar, böyle
çocuklarda zamanından evvel olgunlaşma a-
lâmetleri görülür, bu bakımdan ailelerde tek
çocuk zararlıdır.

II — İçtimai durumları ve muhitleri geri
olan fakir ailelerin çocukları genel olarak
şu karakteri gösterirler :

1) Ailelerinin maddî durumları müsâ-
it olmadıkları için, bedenlen tam gelişmemiş-
tir. Çocukları cılızdır.

2) Görgüleri az olduğundan o zamana
kadar aldıkları intibalarda nisbeten zayıftır.
Böyle ailelerin çocukları bulundukları dar mu-
hitten dışarı çıkamamışlardır. Yalnız, yakın
muhitleri hekkında görgüleri vardır. Meselâ,
muhitinde otomobili görmeyen, evinde gardi-
robu, karyolası, sandalyesi olmayı, evinde
çatalla yemek yemeyen çocuk; otomobili,
kardi-robu, karyolayı, sandalye ve çatallı bil-
mez, bir defa görmüşse dahi evde adı fazla
geçmediğinden ve bu eşyaları kullanmadı-
ğından adlarını doğru dürüst telâffuz edemez,
aynı zamanda bu eşyalar hakkındaki tasav-
vur ve mefhumları da silik kalır.

3) böyle ailelerin çocukları ekseriyetle
ruhan daha ileri bir durumdadırlar, ailesi ço-
cuğunun üzerinde fazla titiz olmadığından
okul çağına kadar bol bol serbest kalarak
oynamıştır. Bu suretle Çocukluk hayatının
bütün icaplarını yaşamıştır. Zengin aile çocuk-
larına çok vakit hazır oyuncak verir, fakir ai-
lenin çocukları oyuncaklarını kendisi bulur,
kendisi yaratır.

(Devamı gelecek sayıda)

Coğrafya Konuları :

Zonguldak Kömürlerinin Akdeniz Havzasındaki Önemi

Yazan : Emin Çakıroğlu

Buhar kuvvetinin makineye tatbik edil-
mesiyle kıymet kazanan Kömür, 19uncu yüz
yılın ikinci yarısındanberi endüstrileşmek ka-
rarında olan bütün memleketlerde şiddetle
aranmağa başlanmıştır. Zira bir ülkede ağır
endüstrinin kurulabilmesi için o ülkede mu-
narrık madde, yani enerji kaynağı olan kö-
mürün bulunması zarurî şartlardan birisi ve
beiki de birincisidir. Enerji kaynağı olan mad-
delerin başında kömür gelir. Bu gün bazı
memleketlerde, bilhassa kömür bulunmayan
ülkelerde, makineleri harekete getirmek için
enerji veren diğer maddeler kullanılmakta
olup; bunların da en mühimi Petrol ve Su
kuvvetidir. Bu iki enerji kaynağı gerek istih-
sallerindeki güçlük, gerekse yeryüzünün mah-
dud sahalarında ve az miktarda bulunmaları
yüzünden ağır endüstrinin gelişmesinde kö-
mür kadar şumullü bir role sahip olamıyarak
ancak ona yardımcı bir durumda kalmışlardır.
Kömür endüstrileşmek isteyen her memleke-
tin sahip olması lâzım gelen hayati bir mad-
dedir. Türkiye bu yönden mesut memleket-
ler arasında bulunmaktadır. Kömür, daha
doğrusu kabili istifade maden kömürü, mik-
darı kesin olarak bilinmemekle beraber Zon-
guldak ve çevresinde geniş sahalar kapla-
maktadır. Bulunuşu yüz yılı geçen ve bu gün
de rasyonel bir şekilde faydalanamadığımız
bu nimetten; hemen bütün komşularımız, bil-
hassa Akdeniz çevresindeki ülkeler mahrum
bulunmaktadır.

Komşularımız arasında kömürce zengin
olan Sovyet Rusya olup bu memleketin de
bizi yakından ilgilendiren kömürleri Doneç
platosundan çıkarılanlarıdır. Rusya'da harpten
önceki devrelerde 105 milyon tonu bulan
yıllık istihsalin hemen 4/5 ni Doneç havzası ver-
mekte idi. Fakat Doneç havzasında zengin da-

marları henüz gelişme halinde bulunan Rus
ağır endüstri merkezlerinin ihtiyaçlarını zoraki
karşulamakta ve Akdeniz memleketlerinden
oldukça uzakta bulunması da Zonguldak kö-
mürleriyle rekabet etmesine imkân vermemek-
tedir. Karadeniz komşularımızdan Romanya
da ise, Taş kömürüne hemen hiç rastlanmaz.
Romen endüstrisi kömür ihtiyacını taşıması
güç ve bahalıya mal olmasına rağmen öte-
denberi Orta Avrupa memleketlerinden te-
darik etmektedir. Halbuki Zonguldak kömür-
lerimiz Romanya'da rakipsiz bir pazar bula-
bilecek durumdadır. Çünkü, taşıma işi deniz
yoluyla yapılacak olan Türk kömürleri yakın-
lığı dolayısıyla de bu memleket Orta Avrupa
kömürlerinden daha ucuza mal edilebilir.
Bulgaristan'da Orta ve Doğu Balkanlar
üzerinde bilhassa Plevne ve Burgaz etra-
fında Taş kömürü elde edilmekte ise de bu
kömürler ne kalite, ne de mikdar bakımından
Zonguldak kömürleriyle rekabet edecek du-
rumda değildirlar. Bu vaziyeti gözönünde
bulunduran Bulgarlar, memleketlerinde Linyit
havzalarını köksal bir işletmeğe tabi tutarak
Bulgar endüstrisinde Linyite ön sırayı vermeğe
çalışıyorlar. Bununla beraber, Taş kömürünün
kullanılması zarurî işlerde ihtiyaçlarının mü-
him bir kısmını Almanya'dan ve pek azını da
bizden alırlar..

Yunanistan'a gelince : 1,800,000 tonilâto
hacminde büyük bir ticaret filosile, çeşitli bir
endüstriye sahip olan bu memleket te kömür
bakımından fakirdir ve bütün ihtiyaçlarını
yabancı ülkelere almak zorundadır. Bu va-
ziyette olan Yunanistan Zonguldak kömürle-
rinin en tabii bir alıcısı olabilir. Fakat Yu-
nanlılar da taş kömürünü çoğunlukla İngiltere,
Almanya ve Amerika Birleşik devletleri gibi
uzak memleketlerden almaktadırlar. Harpten

önce dışarı satabildiğimiz kömürün hemen yarısını Yunanistan çektiği halde bu miktar Yunan ihtiyaçlarının pek az bir kısmına cevap verebilmekte idi.

Akdeniz memleketleri arasında en büyük deniz devleti olmak iddiasında olan İtalyada da kömür havzaları Yunanistan'da olduğu gibi mefkuttur. İtalya, aynı zamanda çeşitli ve oldukça ileri bir endüstriyle 4 milyon tonlâtoy geçen bir ticaret filosuna sahiptir. Harpten önce İtalyan ağır endüstrisi yılda 20 milyon tondan fazla kömür sarfetmekte idi. Bu kömürler İtalya için daha bahalıya mal olduğu halde Almanya, İngiltere ve Amerika'dan getirilmekte; Zonguldak kömürleri ise İtalyan piyasalarında pek az bir yer tutmakta idi. Her ne kadar İtalyan endüstryelleri kömür yokluğunu su kuvvetiyle telâfiye çalışırlarsa da, elektrik tesisatının çok hassas olması ve harp zamanlarında kolayca tahrip edilmesi gibi mahzurlar bunları hariçten kömür almağa mecbur etmiştir.

Batı Akdeniz ülkelerinde maden kömürüne, yalnız İspanya'nın kuzeyinde Asturio ve Oviedo havzalarında tesadüf edilir. Buradan iyi cins olmak üzere yılda 7-8 milyon ton kömür elde edilir. Aynı havzadan çıkarılan demir, bakır gibi kömürün de mühim bir kısmı Atlantik kıyısı limanlarından muhtelif bandıralı vapurlara mahrukat olarak verildiği gibi, Batı Akdeniz memleketlerinde de bu kömürlerden faydalanır.

Akdenizin güney kıyılarında bulunan ülkeler, hemen tamamıyla maden kömüründen mahrum bulunuyorlar. Fas, Cezayir, Tunus gibi memleketlerde Atlas dağları arasındaki yüksek yaylalarda bir miktar Linyit kömürü bulunursa da Taş kömürü yoktur. Trablus-garp ve Bingazi bölgeleri de kömürden aynı derecede mahrumdur. Mısırdaki deltanın genç topraklarında kömüre tesadüf etmeğe imkân

olmadığı gibi, Doğu Akdeniz kıyılarında, yani Suriye ve Filistin ülkelerinde de karbon çağının bu kıymetli cevherinin varlığı hakkında şimdilik bir bilgiye sahip değiliz.

Hulâsa; Karadenizin kuzeyinde kalan Doneç platosu istisna edilirse, bütün Akdeniz ülkelerinde iki önemli kömür havzası bulunmaktadır. Bunlardan birisi İspanya'da Kantabri sıra dağları üzerinde Asturio ve Oviedo bölgesidir. Yukarıda yazıldığı gibi daha ziyade Atlantik ticaretine çevrilmiş olmakla beraber Batı Akdenizde de şimdilik hâkim durumdadır.

Diğeri Zonguldak kömür havzasıdır. Havzanın bazı özellikleri dolayısıyla önemi büyüktür.

Zonguldak havzası denize yakındır; yani kömürü vapurlara yüklemek için ucuza mal edecek durumdadır. Zonguldak havzası, ormanlık bölgeler ortasındadır; bu özellik maden direği işini sağlamağa yarar. Zonguldak havzası kömürleri iyi cinstir; bu kolayca alıcı bulmasına yardım eder. Nihayet bütün Akdenizi çevreleyen memleketler arasında yalnız Zonguldak'ta kömürün bu iyi şartlar dahilinde bulunması, Zonguldak kömürlerine bütün Akdeniz memleketlerinde üstün bir m. vki sağlar. Hepsi genç ve endüstrileşmek yolunda olan Akdeniz milletlerinin bu arzularına kuvvetle engel olan şey; yurtlarında kömürün az veya hiç bulunmamasıdır. Bu vaziyet kömürlerimizin dış piyasalarda tutunması için en elverişli bir keyfiyettir. Yeterki, işletme ve istihsal hususunda gittikçe artan gayretlerimizi daha çok artırarak hem yerli endüstrimizin ihtiyaçlarını karşılamalı; hem de havzamızın Akdeniz çevresinde biricik olmasından istifade ederek kömürlerimize yabancı memleketlerde icabeden pazarları temin etmeliyiz.

SANATKÂR

K İ M D İ R

VE NE YAPAR

YAZAN : İsmet Toprak

Sanatkâr, bir zümrenin, bir devrin adamı değil; bilâkis havanın ciğerlerde dolaşması gibi her zaman bütün insanların ruhlarında dolaşan, onlarda güzellik ideali yaratan bir muharriktir.

Tesadüfün kendisine gönderdiği mevzu karşısında şahsî bir menfaat beklemeksizin duyulan heyecan, sanatkârı hissettiği ve düşündüğü şekilde tesbit etmeğe sevkeder, yalnız haddizatında orijinal; değişmesi, kaybolması muhakkak olanı kaçırmamak gerektir. Bir Fransız şairinin (ikinci bir defa göremiyeceğiniz şeyi söyleyiniz) Sözü bunu teyid eder mahiyettedir.

Sanatkâr meşgul olurken aklın mantığını toplayabilmek için hodgâmlığı, batıl itikatları, şahsî arzu ve emelleri unutmalıdır. Görülen şekillerden her hangi birinin his ve idraki anında aklın uyuşmuş demir göz kapakları açılır; eserin, çerçevesi çizilir; ifadesi için lâzım olan basamaklar kurulur, arak kaleme, pergele veya fırçaya kendi kendi kendine yürümekten başka bir iş kalmamıştır.

Sanatın başta gelen kanunlarından biri de sadelik ve tabiiyettir. En güzel eserler, muayyen estetik kaidelerinin ve tekniğin murakabesi altında ele alınan mevzuun en iyi şekilde karakterize edilmiş ve tabiiyetten ayrılmamış olanlarıdır. Atı su yalağına götüren adam, tohum saçan çiftçi, yaralı arkadaşını sırtında götüren cephedeki er gibi, tabii olan şekil

ve hareketlerdeki karakterize edilecek ciheti tayin ve onlardaki güzelliği hakikaten duy-mak; işte sanat duyusu.. Bu duyguyu tablo, keykel, şiir ve senfoni halinde ifade etmek; işte sanat kudreti. Bütün bu duyuların ve sezişlerin kahramanı ve onları ölmez eser halinde tekrar canlandıran varlık; bu da sanatkârdır, güzellik sembolü sayılan Venüs'ün de böyle bir duyuş ve düşünüş mahsulü bir eser olmadığını kim inkâr edebilir?

Sanatta daha az enerji ile çok iş, az renkle çok ifade gibi prensipler de vardır. (Bunu hayvanların sevkitaibiyle gördükleri hikmete bile dahi tatbik edebiliriz. Nitekim arının bir ağacın kovuğuna sakladığı balın kapusunu mümkün mertebe az mumla, azamî mukavemet temin edecek şekilde yapması gibi, iktisat prensipleriyle de teyit edilmiş olur.) Dâhi sanatkâr Mikelanjin "Lüzumsuz olanı eserden çıkarmalı," sözü; edebiyatçıların "Rien detrop = fazla hiç bir şey," demeleri hep bu sebeptendir. Hulâsa; Sanatkâr, kullandığı materyale kendi benliğinden bir şeyler katarak gözlerimizin önüne serer. Alelâde renk ve şekil nisbetlerin tatbiki gibi görünen sanat endişesi mahsulleri, fikir ve his sürgecinden geçmesi şeklinde meydana gelir. Sanatkâra ikinci bir hâlik nazarizle bakılması da bu sebeptendir.

“ Ü m i t s i z l i k „

“ Ne yapsın ki ona hayatın biraz daha tadını, zevkini ve tatlı ıstırabını veren hareketlerin hepsi, seni sebepsiz kızdırmaktan başka bir işe yaramıyor „

Yazan : Muzaffer SOYSAL

“ Sana ilk mektubu galiba. Hatıralarının düzenini o kadar kaybetti ki geçen yıllar içinde yazdıklarını, gönderdiklerini bile unuttu. Ama hatırlıyor, bir bayram seni kendisinden uzak bir şehirde sanmış, istemiyerek yaşattığı gözlerini yine uzak gölgelerin derinliğine gömmek arzusuna kapılmıştı. Tek bir kart.. Evet tek bir kartla seni yine unutmadığını, yine sevdiğini, yalnız sen bilesin diye yazdı. Ertesi gün, rüyâlarının her sabah güneşle beraber çözüldüğü kaldırımlarda karşısına çıktın. Gülüyordun. Belki onu görmedin, belki de görmemezlikten geldin. Giden mektubuna acıyordu. Vakitsiz ölen bir adama gönderilen pek kıymetli bir vasiyetnameye benziyordu. Bir kaç gün sonra yine dönecektin ve arkadaşlarının uzattığı tozlu, küçük bir zarfı tramvay telleri arasına atıverecektin. Yine hatırlıyor, güneşli bir bayram sabahıydı. Günahlarımızın bizi ezdiği, çocukluğumuzun saffetini hatırlatıp utandırdığı bir bayram sabahı.. Eski bayram sabahlarını düşünürken küçücük yüzünün o sa-

bahlar kadar temiz hayâlini andı. Yine küçücük bir kart “ Bu bayram sabahında beni affetmen için çocuk gözlerini öpmeye geldim. “ Bilmez, onu nasıl karşıladın? Sen hiç bir şeyi iyi karşılamazsın düşüncesinden bir türlü kendini kurtaramadı. İnsan sevdiğinden bu kadar şüphe eder mi ?

“Aylardır bu şehirdesin; başka bir yerde olsan ne çıkar? O vakit belki kendine yalan da söyleyebilir. Zaten yıllardır, gözü, kalbine hayatının bitmek bilmiyen yalanını söylemekte. Aylardır bu şehirdesin. Fakat işte ancak bu akşam, hafif bahar kokan çıplak ağaçlı yollara anlaşılmaz bir sır seren bu Şubat akşamında, yıllardır gözlerine susayan gözleri, en tesirli zehirlerini içine akıtmak için fırsat buldu. İstasyondaydınız. Bir kaçını hemen şimdi bir trenin aramızdan ayıracağı insanlar arasında. Öyle tahmin etti ki şimdi sen de şu anda tren pencerelerinden sarkan insanlar arasında bulunmayı arzulamışsındır. Hatırlar mısın, yine bir gün, ona böyle bir acıyı tattırmak iste-

nuniyetle mendil sallıyan insanlar arasındadır bırakmak. Ertesi sabah, ıslak bir gemi güvertesinde yarı uykulu gözlerle dolaşırken karşısına çıktın. Seni ne kadar kızdırmıştı yarabbi! Uzun zaman bu kızgınlıkta bir sahtelik aramak deliliğini gösterdi. Hayır, seni hakikaten kızdırdığını şimdi anlıyor. Ne yapsın ki ona hayatın biraz daha tadını, zevkini ve tatlı ıstırabını veren hareketlerin hepsi seni sebepsiz kızdırmaktan başka bir işe yaramıyor.. Bilmem, çakıltaşlarının üzerinde uzaklaşan trenin rayseslerini dinlerken yine aynı kızgınlığı, o, bir vapur güvertesinde yalnız kaldığınız zamanki hiddeti duydu mu? Bu sefer pek zannetmiyorum, gözlerinde bir parıltı sezer gibi oldu. İşte onun için bu akşam seni yine seviyor. Bazı bazı aklına geldiğin için ondan evvel kendine kız. Niçin seni bu akşam iyi kalbli buldu? Teşhislerindeki bu esaslı değişikliğe şaşmamak kabil mi?

“Hatıralarını ta eskiye götür; ondan daha iyi hatırlıyabileceğin eskiye. Bir vakitler, hani yine aynı şehrin sen bir ucunda o, öteki ucunda sana yine gönderilmeyecek mektuplar yazardı. Çocukça düşünce ve hayâllerle bu yarım kalmış mektuplardan yaptığı kâğıt kayıkları sana doğru, boğaz rüzgârlarına koyverdiği günleri hatırlıyor. Hep, hastalığında seni özler. İyi edici hiddetini ve gözlerini:

“ Gözlerin olmalı sade,

“ Görüp göreceğim.. „

“ O zamanlar pençeresi deniz kenarındaydı. Camların yakamozlandığı sabahın ilk saatlerinde martıların hatırlatıcı haykırıışlarında senin tatlı kızgınlığını sezer, hep senin gözlerini uğraşırdı. O mektupları sana değil, denize ve deniz kuşlarına yazdı. Onlar bile insafli ve merhametli mahluklar.. „

“ Ve ne yazık ki bu da gönderilmeyecek bir mektup.. „

“Yıllar boyunca, gözlerin, çocukluğunu süsliyen bu şehirde en felâketli saatleri yaşamasına sebep oldu. Sen. ıstırabın, neş'eyle örtülü o kahredici ıstı-

Ü Z Ü N T Ü

- Avni - ye

Bilinmez ne ister bu üzüntü,
Sokağa çıksam;
Yahut eve girsem,
Peşimde.

Henüz sevda denilen derde,
Düşmüş değilim.
Parasızlık ta çekmiyorum,
Çok şükür, bu günlerde.

Peki, nedir beni mahzun eden,
Neden ağlıyacak gibiyim;
Bir dokunsanız,
Şu güzel bahar sabahında.

Bilinmez ne arar bu üzüntü,
Ben gibi âvâre bir insanda.
Ki bütün gün işim,
Dereboyunda gezinti.

Muzaffer Tayyip

da, onu da yaşlı gözlerinde gizli bir memmiştin; ve fırtınalı bir sonbahar akşamının bütün öldürücü şiirini ona tattırmak için yaratılmışsın. Seni bir gün bir başkası sevecek. Ama, nasıl? Senin sevgine, manasız bir göz parıltısına mukabele olarak. Böyle bir sevgiyi devam ettirebilmek için lâciverd gözlerinin ondan ne kadar ayrı durabileceğini öğrenmek istiyor.

“Tren gitti; sen ve o yine yollardasınız. Hep böyle aynı yolun ayrı kaldırımlarında yürüdünüz. Bir gün gözlerine yalvarabilmek için yanına gelecek. Ve bu son kabahati olacak. Daha konuşacaksınız. „

ÜÇ TURUNÇLAR

Derleyen : V. SIMBERK

— Geçen Sayıdan Devam —

Oh, çingan saraya bir güzel yerleşir. Orada rahat yaşaya dursunlar, yattıkları odanın camının dibinde bir ağaç varmış. Oraya her sabah bir kuş gelir = “— Bahçivancıbaşı, bahçivancıbaşı, şehzadem ne yapıyor?,” “— Uyuyor.,” “Uyusun, uyansın da dünyası mamur olsun.,” “— Çingan kızı ne yapıyor?,” “— Uyuyor.,” “Uyusun, uyansın da dünyası zindan olsun, bastığı dallar kurusun, hu hu hu.,” der uçar, gidermiş. Ağacın dibine inciler dökülür, o dal da kururmuş. Meğer kız ağlarmış. O kuş her sabah oraya gelirmiş, gene yere inciler dökülürmüş. Böyle böyle ağaç her sabah bir dal kururmuş. Yalnız bir dal varmış. Padişah oğlu bahçivancı çağırır. Bahçivancı:

“— Ah şehzadem, buraya her sabah bir kuş geliyor, böyle böyle deyip gidiyor. Oraya inciler dökülüyor, o dal da kuruyor.,” demiş. Padişahın oğlu hemen dala yapışkan sürer: “Hah, şimdi bunu tutarım.,” Sabah olur, kuş gene gelir, dala konar, kanatlarını çırpır, kalkamaz. Hemen onu bir güzel alır, kafese kor, odasının tavanına asar. Kuş güzel güzel ötüyormuş. Çingan bunu farkedir. Padişahın oğlu kuşu çok seviyormuş. Çingan onu kıskanır. Ah ne yapsın da kuşu defetsin? Mahallede bir kocakarı oturuyormuş. Gider, ona derdini anlatır. “Ah kızım, ondan kolay ne var? Sen dersin ki ben ille bu kuşun etine aş yeriyorum. İlle onu keseceksin. Kanı hiç bir yere damlamasın.,” Çingan kızı ille tutturur: “— Ben bu kuşun etine aş yeriyo-

rum, onu yiyeceğim.,” der. Ah, oğlan ne yapsın, kuşa çok acır: “— Ah, onu kesmiyelim, bak ne güzel ötüyor.,” der. Kâfir Çinganın önüne geçilir mi? Ne yapsın, kanını hiç damlatmadan keser, Keser ama oracıkta bir ak taşın üstüne bir kan damlası düşer. Taş iki şak olur. Ortasından bir selvi çıkar. Selvi günde bir kulaç büyümüş. Çingan kızı bunu farkedir. Gene o kocakarıya gider. Cadı karı ona da kolay bulur: “— Ah kızım ille çocuğumun beşiği bu serviden olacak dersin, ama yongası hiç bir yere sıçramasın.,” Bu seferde Çingan kızı söyleye söyleye ağacı kestirir, ama bu kocakarının bahçesine bir yonga parçası sıçramış.

Kocakarı sabahleyin pırasa toplamaya gelmiş. Orada bir yonga bulunca yakarım diye sepetçisine koymuş. Eve gelmiş. Sepeti öylece bırakmış ta azcık komşuya gideyim bari demiş. kapıyı çekmiş gitmiş, ah, sepetten güzel bir kız çıkmış, evi silmiş, süpürmüş. Prasaları pişirmiş, dolaba saklamış. Kocakarı gelmiş: “— Ah, ne iyi komşular yapıvermiş demek.,” demiş. Bu, bir gün, iki gün, üç gün devam etmiş. Kocakarı artık merak etmiş: “— Hey in misin, cin misin?,” demiş. “Ne inim, ne cin!,” demiş ve kız dolaptan fırlamış. Artık kocakarının kızı olmuş. Günlerden bir gün, bir tellâl çağırılır: “— Şehzadenin çocuğu incili yorgan dikilecek, kim bilirse gelsin, kaydolsun.,” diye. Kız: “— Anneciğim, git beni de yazdır.,” der. “— Anam kızım fıkaranın kızına kim bakar?,” der. “— Sen git

SEVDA

Ben böyle değildim eskiden.
Bulutlarla merhabam yoktu.
Kapısını çaldığım bir ev vardı;
Sonra annem ve kardeşlerim..

Parka gittiğim vakit sorardım,
Ağaçların hatırını,
Ve gökyüzünü,
Yalnız sabahları seyredirdim,
Penceremden.

Canım sıkılmazdı;
Sinemaya gitmezsem,
Pazar günü.

Ben böyle değildim;
“Gel gör beni aşk neyledi.,”

Muzaffer Tayyip

ŞARKI

Bir şarkı söylensin, bir şarkı
Ne sarışından bahsettin
Ne esmerden
Eski günleri getirmesin yade.

Bir şarkı söylensin,
Hatırlamak için değil
Unutmak için de değil
Bunlunmaz, zaten derdimize çare.

Bir şarkı söylensin,
Uçan bulutlar misali
İstemez bu perişan hali
Arzetmesin o vefasız yare.

Bir şarkı söylensin, bir şarkı
Ne rengi olsun
Ne de kokusu
Hoşunuza gitsin sade.

Muzaffer Tayyip

yazdır.,” Kocakarı gider. Çingene kızı: “— Aman sen de bırak şunu, kızı ne bilir?,” der. Padişahın oğlu caymaz: “— Dur bakalım, o da gelsin, ne olur?,”

Artık yorgan dikilecek. Herkes gelir. Herkese bir kısım inci, bir tura iplik verilir, dikmeğe başlarlar. Bu kız da Padişahın oğlu ile Çingan kızını yanyana gördükçe ağlarmış. Kızı tanımasınlar diye örtmesini iyice örtmüş. Herkes kalkar inci istermiş, kız hiç istemezmiş. Çingan kız: “— İşte bak o ne yapabilir? Yorgan bitiyor bile, o halâ inci istemiyor.,” dermiş. Halbuki kız ağladıkça inci dökülürmüş. Öteki inciler de zaten kafesten dökülen incilermiş. Yorgan bitmiş. Herkes: “— Ben şuradan şuraya kadar yaptım.,” diye gösterirmiş. Kızda göstermiş. Yorganın ya-

rısını kız yapmış, hepsi şaşmışlar. Kız: “— Dökül incim.,” dedikçe inciler dökülürmüş, “Dizil incim.,” dedikçe dizilirmiş, “Dikil incim.,” dermiş, dikilirmiş. Padişahın oğlu ona dikkatlice bakar. Artık herkes parasını alıp gidermiş. Sıra kıza gelmiş, onu bir kenara çekmiş. Herkes parasını almış gitmiş. Sonra Padişahın oğlu kıza sorar. Çingan kızı da yukarlarda dolaşmış. Kız başından geçenleri hep anlatır: “Ya!,” der. Çingan kızını çağırır: “— Kırk katır mı istersin, kırk satır mı?,” der. “— Kırk satırı ne yapayım, hiç olmazsa kırk katıra binerim.,” der. Kırk katırı birbirine bağlarlar. Kırkının kuyruğuna da Çingan kızını bağlarlar. O parçalana gidedursun, bunlar da kırk gün kırk gece düğün ederler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım tahtına.

KASİTLER

Muhsin TAYGAR

Kasitler adlı bu ufak araştırmayı Sinear Türk hakimiyetinin yalnız altı asırlık bir devresindeki politik ve kültürel durumunu toplu bir şekilde tetkik edebilmek düşüncesiyle ele aldık.

Muhtelif garp müellifleri tarafından dağınık bir şekilde tetkik edilmiş olan bu mevzuun bir silsile halinde, hakikatlara uygun olarak incelemesini yaparken mümkün olduğu kadar bu devir tarihî dökümanlarından istifadeye çalıştık.

Baş vurduğumuz muhtelif kitaplarda sık sık tesadüf ettiğimiz kronoloji ve bilhassa vekayi tehalüfleri bizi daha ziyade Önyasya tarihinde selâhiyet sahibi olan King, E. Meyer bilgilerin tesbit ettikleri esasları kabule mecbur etti.

Diğer taraftan menşeleri meselesinde karşılaştığımız noktai nazar farklarını; hakikatlara ulaşmak düşüncesiyle incelerken A. Moret, E. Meyer ve Gordon Childe gibi müelliflerin fikirlerini esas ittihaz etmekle beraber H. R. Hall ve Scheftelowitz'in aykırı nazariyeleri üzerinde tenkidî bir şekilde durmak zorunda kaldık.

Kasit'leri mevzuun plânında da görüleceği şekilde; Sinearî istilalarından 1. ci Kara-İndaş'a kadar karşılıklı vesikaların azlığı dolayısıyla mustakil bir şekilde, Kara-İndaş 1 den Burraburîaş'a kadar Mısır ve Burraburîaş'dan yıkımlarına kadar olan vekayii de müşterek hadiseler dolayısıyla Asür, Eti ve Elamla paralel bir şekilde tetkik ettik.

COĞRAFÎ DURUM

Sumerlerin Nin ve Akatların da Elamtu dedikleri Yüksek Kerha-Karun nehirleri havzasından garba doğru gidildiği vakit İran dağlarının temadisi şeklinde görünen Zağros- lar mıntıkasına gelinir. Elburz silsilesine muvazi olarak garbî şimaliden Şarkî cenubiye imtidat eden bu dağlar büyük bir kavis şeklinde Mezopotamya'yı şimalen tahdit ederler.

Zab ve Diyale menbalarını ihtiva eden bu yüksek mıntaka nehirlerin takip ettiği sarp bir kaç yolla İran platosunu nehirler arası sahasına bağlar.

Bu yollardan Diyale'yi takiben cenuba inersek daha sonraları Babil, Kalde isimleri alacak olan Sinear mıntıkasına geliriz.

Şarkî Anadolu dağlarından çıkan Fırat ve Dicle'nin birbirine en çok yaklaştıkları

bu mıntaka iki nehrin yarattığı yüksek hayat kabiliyetile cenubu garbî istikametinde imtidat eden Arabistan çöllerinden ayrılır.

Galsiyeler sonrası devrinden beri Fırat ve Dicle'nin getirdiği teressübatla tedrican dolan bu saha Agade'ye kadar tam bir düzlük arz ettikten sonra dalgalı bir şekilde hafifçe şimali garbî istikametinde yükselmeye başlar.

Anadolu dağlarından süzdüğü feyiz ve bereketi asırlar imtidadınca Mezopotamya içlerine taşıyan Fırat ve Dicle taşlık bir araziye serî ve müteaddit şellalelerle katettikten sonra Hit'den itibaren düz bir sahaya girerek tedricen yavaşlar. Diyalenin Dicleye karıştığı noktadan itibaren Babil'e kadar tam muvazi bir şekilde cereyan eden bu iki nehir Babil

civarında azamî yakınlıklarını bulduktan sonra tekrar ayrılır ve daha cenupta Kurna'da birleşerek Şattülarap ismiyle Basra körfezine dökülürler.

Evvelce her iki nehir, daha içlerde bulunan denize ayrı ayrı noktalarda dökülürlerdi. Bilahare Fırat ve Dicle yataklarını değiştirmiş oldukları gibi getirdikleri teressübatla da denizi daha ilerlere atmışlardır.

Bu sebepledirki Birinci Babil Devleti hükümdarlarından Şemsü - İluna ve Hamurabi'nin Senkereh valisi Sinidinam'a ait vesikalarda nehir kenarında gösterilen bazı siteler bugün daha uzak mıntikalarda bulunmaktadır.

Garben Amanosların Şimalen Zağrosların ihata ettiği bu düz mıntakada bu nehirlerin geniş mecralarından başka bir toprak değişikliğine tesadüf edilmez.

Hit'den itibaren cenubu şarkî istikametinde uzayan bu taşsız ve münhat saha Babil mıntikasını da ihtiva edederek garbî İran dağlarıyla Arabistan çölü arasında Basra körfezine kadar bir koridor halinde imtidat eder.

Memleket Neolitik devirden itibaren Asyalılara, dördüncü binden itibaren de Semilere olan cazibesini bu iki nehre medyundur.

Hemen hemen toprakla aynı seviyede cereyan eden Fırat ve Dicle Şarkî Anadolu

ve Zağros dağlarının bereketini Nisan ve Mayıs aylarında bütün Sinera yayarlar. Feyerzanın Hasat zamanına tesadüf etmesi bilhassa Babil mıntıkasında büyük bir tehlike arzeder.

Bu sebepledirki daha Sumerlerden itibaren bu sahanın büyük bir gayretle kanalize edildiğine şahit oluyoruz.

İmumiyet itibariyle kuru ve yağmursuz bir iklimi olan bu mıntakadan Diyale boylarını takiben tekrar şimale Zağroslara doğru çıkarsak hissedilir bir şekilde arazi ve iklim değişikliğine tesadüf ederiz.

Çok eski zamanlarda büyük bir iktisadî kıymeti olan bu Zağroslar mıntıkası Kerha-Karun havzasının garbında vahşî bir manzara iktisap eder. Yüksek ağaçların karma karışık bir vaziyette gizlediği kayalıklar şellaleler boyunca derin vadilere kadar iner: Yunanlı Polib'in - ancak cengaver bir kavmin yeri - dediği bu mıntaka daha neolitik devir başlangıçlarından itibaren Orta Asya göç yollarının cenuba açılan kapısı halini almıştı.

Arkaik devirlerde Sinearî istila eden Sumerler bu yolu takip ettikleri gibi üçüncü binin sonuna doğru tarih sahnesine çıkan Kasitler de sırtlarını Elam'a dayayan bu sarp havalide konuklanmışlar ve az bir müddet sonra Diyale boylarından bütün hızlarıyla Sinear'a inmişlerdir.

Kasitlerin Menşei

Neolitik devirden itibaren İran platosu, Orta Asya göç yollarının Mezopotamya ve Anadolu'ya açılan cenup kapısı halini almıştı. Paleolitik devrin sonlarına kadar gayri meskün bir vâzîyette kalan bu mıntaka ilk olarak Orta Asyalı brakisefaller tarafından işgaledildi.(1)

Cenupta, Acem körfezi sahilleri boyunca mahdud bir sahaları olan Proto - Negroit ve Proto - Astroloti tip kültürsüz insanların bu

(1) Roland B. Dixon The Racial History of Man P. 307

mintakalara kadar çıkarak hâkim bir unsur olacakları tahmin olunamaz.

İhtimalki üçüncü binin sonlarına doğru, brakisefal ikinci bir akın platoyu şimalden istilâ etti. Yeni müstevlilerin tazyiki sebebiyle aynı menşeden olan platonun daha kadim sekenesi yerlerini yeni gelenlere bırakarak İndüs istikametini tutmaya mecbur oldular.

(Devamı gelecek sayıda)

İ K İ Ç O C U K

Yazan : Umean Nazif

Her yaz sabahı olduğu gibi, o sabah ta yeryer sivri ve keskin kayaların dizildiği sahili evvelâ boydan boya sis kaplamış ve aradan bir iki saat geçtikten sonra vapurları, ufak körfezleri kıyıdaki feneri veya iki amele kulubesini meydanda bırakarak uzaklara, ta açıklara doğru çekilmeğe başlamıştı.

Şimdi meydana çıkan güneş, gâh gök yüzündeki Fabrika bacalarından çıkan ve yükseldikçe siyahlığını kaybedip grileşen ve olduğu yerde kıpırdanmadan duran bir bulutun arkasından ve gâh ondan sıyrılıp lekesiz hava boşluğundan kendini gösterip henüz yıkanmış bir çocuk yüzü kadar berrak ve temiz sahillerde akisler yapıyordu.

Deniz kenarı hareketsiz ve sessizdi. Bir iki tonluk kayıklar, üzerleri yeşil fundalıklarla dolu kayacıkların diplerinde yatıyorlar, daha büyükleri, mavnalar kıpırdanmadan biraz ileride kendilerinden büyük akisler yapıyor duruyorlardı. Bunların güvertesinde, tulumları başında bir iki gemici göze çarpmakta idi. Fakat daha ilerisi... Hummalı bir faaliyet içerisinde idi. Oradan bayram yerlerindeki gürültüye benzer bir uğultu yükseliyordu. İşte tıpkı çocukların kuvvet denemeleri için tepedeki bir hedefe isabet ettirip patlatmağa çalıştıkları ufak el arabaları kadar küçük görünen kömür yüklü varageller aynı sürat ve gürültü ile yeşil bir tepede çizdiği siyah demiryolundan yukarıdaki vince doğru tırmanıyor... Bir tepeliğin eteğinde mütemadiyen gelip geçen insan kalabalığı var. Daha beride büyük bir balyozu kaldırmağa çalışan dört adamın (vira... Hop., Hop... Tamamlı..) diye haykırdıkları işitiliyor. Ve karşılıklı iki tepenin zirvelerinden çekilmiş teller üzerinde sıralanmış boş ve dolu arabalar kayar gibi

gidip geliyorlar. En yukarıda çok uzun bacası bir fabrika var. Baca şapkasının üzerinde toplanmış simsiyah buluta arada sırada su serper gibi ipince dumanlar karıştırıp bir tren gibi ötüyor.. Ve arkasından bir motor sesi...

İki arkadaş bu gürültüden kaçmışa benziyorlardı. İkisi de çakıl taşları ile karışık kumluğa sırt üstü yatmışlardı. Bir tanesi güneş gözlerine girmesin diye kasketini yüzüne geçirmişti. Öbürü kasketi olmadığından arkasını güneşe çevirmek suretiyle bu işi yapmıştı. İkisinde uyur gibi yapmışlarsa da uyumuyorlardı. Bir tanesi on altı yaşlarında görünen eşmer, avurtları çökmüş, siyah gözlü bir çocuktur. Yırtık pötikare gömleğinden meydana çıkmış iman tahtasındaki sarı tüylerle, çelimsiz bacaklarını kaplayan ayva tüylerinden daha küçük olduğu tahmin edilebilirdi. Fakat yüzü bunu tezip ediyordu. Çünkü çehresinde çok gün görmüş, çok şeyler yapmış hayata karşı yakın bir alâkası kalmamış bir adamın yüzündeki çizgiler vardı. Öbürü daha iri bir çocuktur. Onun da arkadaşının ki gibi güneş yanığı bir yüzü, çökük avurtları ve ucu çimmekten güneşte fazla durmaktan derileri sıyrılmış sivri ve kalkık bir burnu vardı. Fakat masmavi gözlerinin içi ve o sivri yanık burnu altındaki sapsarı bıyıklar onu hiç değilse berikinden üç beş yaş büyültüyordu.

Uzun müddet konuşmadılar.. Fakat bir aralık üstüste öten bir vapurun kalın düdük sesleriyle uykudan uyanır gibi ikisi de yerlerinden fırladılar. Büyüğü gülen bir yüzle arkadaşına dönüp:

— Ali! dedi. Şilep kömür almağa başlıyor. Kalkalım artık...

Küçük oğlan, kasketini yüzüne bir kat daha yapıştırırken:

— Yok Çakır yok! dedi. Ben bu gün çalışmıyacağım.

— Çalışmıyacaksın da ne (...) yiyeceksin! Dün gece köpek gibi yalvardığını unuttun mu? Sanki hiç acıkmıyacağını mı zannediyorsun?

— Şimdi bile domuz gibi açım!..

— O halde?..

Uyku arasında konuşan bir adam gibi mırıldandı:

— Yok dedik ya... Isıcak gemiklerime kadar işledi. Öbürü elile uzaktaki iskeleden henüz ayrılmış olan bir romorkörü işaret ederek tükürür gibi cevap verdi:

— Öyle ise kalk.. Sen de banyoya git!..

—

— Bu aklıkla, çıplak karı kızla çimmek çok hoş olur?

Ve yerinden fırladı. Ayağa kalktığı zaman sahilleri dübiniyle tarassut eden bir kumandan gibi kolunu alına doğru götürüp onun altından denize baktı. Ve az sonra halâ yerde yatan arkadaşını tekmeleyerek:

— Ulan bırak şu eşekliği de kalk diyorum sana! diye haykırdı.

Öbürüde boşluklarını tutarak yerinden fırladı. Şimdi büyüğü küçüğünün omuzuna dayanmış ve hafif bir rüzgârın uçurduğu saçları biri birinin yüzünü yalayarak yanyana ayakta duruyorlardı. Ali kasketini giyerken:

— Gözümden kuş uçmaz Çakır! diye mırıldanıyordu. Kuş uçmaz vallahi gözümden..

Sahile koştu. Bir pınardan su içer gibi eğilip uykulu yüzünü yıkadı. Gerindi. Saçlarını parmaklarıyla taradı. Pantolonunun bir cebinden çıkardığı köylüyü dudaklarının ucuna yapıştırdı. Ve:

— Haydi! diye bağırdı. Çalışalım!..

* *

Bu şehrin insanlarına göre ister güneşli olsun ister yağmurlu, bir gün üç vardiyedir.

Ve her vardiye sekiz saat tutar. Ve buranın günlerinde zaman, gün doğusu, kışlık veya gün batısı diye anılmaz. Zaman, birinci vardiye, ikinci veya üçüncü vardiye ile döner.

Ve bu şehrin insanları güneşin altı mızırak boyu yükseldiğini, gölgesinin önüne veya arkasına düştüğünü görerek saatlerini hesaplamazlar. Şehir ve insanları Varegel gürültüsü, Fabrika düdüğü ve Tren homurtusuyla uyanırlar. Gece; ne şehire ve ne de insanlara uyku getiremez. Ancak üçüncü vardiye başlarken şehirde bir uyuklama görülür. Fakat insanların ufak dağ yollarını mütemadiyen tırmandıkları, mavi ışıkların parlayıp söndükleri ve dağ yamaçlarından (Anam Ayşem!..) şarkısının akisleri duyulur...

İnsanlar, çalışmayı her vardiye başında diğerlerine devredip geceye; gündüze bakmayıp güya uykuya çekilirler...

Bu uyumak değil, çalışmağa hazırlıktır. Ve üç vardiyeden ibaret olan bir gün yaşamak için değil çalışmak için doğar...

Fakat Ali ve Çakır yaşamak için çalışan, günün zamanını fabrika düdüğüyle veya büyük Lonjin marka yazıhane saatle tayin etmeyen muhafazakâr insanlardandı. Onlar halâ sabahı, sahildeki sisle, öğle vaktini sahile çekilmiş, kumlukdaki ağların gölgesile ve akşamı da balıkçı mahallesindeki meyhanede başlayan âlemle tayin ederlerdi. Bunun için çalışmalarında da bir intizam yoktu. İş olmayınca nasıl çalışsınlar?.. Hele dalgalı, fırtınalı günlerde... Zaten kışı da ondan sevmeslerdi. Çünkü fırtınalı, yağmurlu günlerde limansız kasabadan gemiler yük alamadığından ya traverse çekilirler ve yahutta başlarını alıp açıklara kaçarlardı.

Bu işe bir çokları gibi onlarda şaşıp kızarlardı. Ve çekişmeğe başarlardı.

— Ulan limansız şehir olur mu be?

—

— Limansız şehir avratsız er olmaz!

— Hakkat öyle... Herifci oğlu on gün burada sıra bekler, on birinci günü yüklenmeğe yanaşır. Bu seferde al sana bir karayel veya yıldız poyraz!..

Bir gün de Çakır bakkaldan aldığı yalan-
cı dolmayı içine sardığı bir gazete parçasında
okuduğu havadisi arkadaşına müjdelemiş:

— Haberin var mı? demişti. Yakında li-
man yapılıyor. İşler kolaylaşacak... Kazançlar
artacak!...

Hakikaten bu Karadeniz onlara da sık
sık muziblik yapıyordu. Fakat o gün istedik-
lerinden de güzel bir hava vardı. Ve bu yüz-
den Akşam üzeri (çifte kayaların) ardındaki
ufak kulübelerine dönerken iki küfe kömürle
dönüyorlardı. Bir tanesi:

— Gördün mü? dedi. Birde çalışmak istemi-
yordun. İsterse yarın Çaylak fırtınası başlasın..

Öbürü zihnen yaptığı hesabı bitirip ce-
vap verdi.

— 680 Kuruş! On para sermayesi olma-
yan bir iş!

— Eh işte... Seninle yarın akşam (Sefa
sinemasına) bir uğrarız.

— Kovboy filmi devam ediyor mu?

— Hem iki tane!..

— Ulan biz seninle hani kan kardeşi
olacaktık!

— Bırak şimdi o hikâyeyi!! O zaman
mektepde idik...

— Ah ne diye mektebi, memleketi bira-
kıpta buralara...

— Ne o?.. Vaz mı geçtin... Memnun değil

misin yoksa hayatından!...

—

— Şimdi yarın akşamı düşünelim... Evvelâ
şehirde bir volta yaparız... Hayri us-
taya uğrayıp güzelce zillileri bir şişiririz...
Sonra doğru sinemaya...

Ertesi akşam ikisi de şehirde idiler.. Cad-
delerinden otobüslerin, otomobillerin, araba-
ların mütemadiyen gelip geçtikleri koca bir
şehirde...

Parklar insanlarla ve çiftlerle dolu idi.
Yaya kaldırımlarda ufak arabalardaki çocuk-
larını çeken anneler, mürebbiyeler vardı.
Hava vaktin bir hayli ilerlemesine rağmen
tamamen kararmamış, dükkân ve mağaza
vitrinlerinde renkli elektrik lambaları yanmıştı.

(Sefa sinemasının) antresinde bir muzika
çalıyor ve bir çığırtağ İstanbul'dan yeni
gelmiş olan illüzyonist, profesör Hayri Sa-
ner'in binbir hünerlerini ilân ediyordu.

Her şeyi unutarak ikisi de mavi kırmızı
ışıkların aydınlatığı bir resmin yanına yak-
laştıkları zamanın omuzlarından birisinin
itelediğini gördüler. O zaman nerede olduk-
larını ve bu gece bu şehre ne için yakalanıp
getirilmiş olduklarını hatırladılar.

Pos bıyıklı bir adam kendilerine:

— Zevzekliği bırakın... Akşam oluyor.
Ayaklarınızı biraz açın! diyordu.

HALKEVİMİZİN ÇALIŞMALARI

Sosyal yardım kolu:

Merkez Gacı köyüne gidilerek 600 kilo
Tuz, 35 kilo Sabun dağıtılmış ve 100 hasta
yurttaşın sıhhi muayeneleri yapılarak ilaçları
verilmiştir.

Adapazarı, Hendek yerdebremi felâket-
zedelerine (4000) lira bağış toplanarak C.H.P.
Genel Sekreterliği yolu ile Kızılay Genel
merkezinin gönderilmiştir.

Temsil kolu:

Haziran ayı içinde Ereğli ve Kozlu Halk-
evlerinde, kardeş Halkevleri menfaatına rapor-
tuvara dahil Mahcuplar komedisi temsil edil-
miştir. Gerek Kozlu'da ve gerek Ereğli'de
olsun temsil kolumuz kardeş Halkevleri tara-
fından samimi şekilde ağırlanmıştır.

Sosyal yardım ve G. Sanatlar, Spor, Avcılık
kolları mütereken Filyosa bir gezinti
yapmışlardır. 96 Yurttaşın sıhhi muayenesi
yapılarak ilaçları verilmiş, Avcılar civar or-
manlarda sürek avına çıkmışlardır. Yapılan
atışlarda derece kazanan köylülere mükâfat-
lar dağıtılmıştır. Geziye iştirak eden Halkevi
bandosu tarafından millî havalar çalınmıştır.

27/6/943 Tarihinde müzik amatörlerinden
mürekkep elli kişilik bir gurup sazlarıyla
birlikte Ereğli'ye bir deniz gezisi yapmışlar-
dır. Kardeş Halkevini ziyaretten sonra C.H.P.
binası bahçesinde millî ve mahallî hayalar
çalmışlardır.

Passif korunma dersleri.

7/6/943 Tarihindenberi Halkevimizde
gece ve gündüz devam eden Pasif korunma
dersleri başlamıştır. Derslere devam eden
yurttaşların sayısı (24450) yi aşmıştır. Bu
derslere seve seve gelen halkımıza derslerin
sonunda faydalı filimler gösterilmekte, bun-
dan başka halkımıza Tifus ve diğer çeşitli
konular üzerinde bilgi verilmektedir. Bir hafta
devam eden kurs sonunda yurttaşlara Pasif
korunma ehliyetnamesi verilmektedir.

Müzik kolu:

Belediyemizin ve Ereğli Kömürleri İşlet-
mesinin temin ettiği munzam tahsisatla sekiz
kişilik bir müzik öğretmeni kadrosu kadrosu
kabul edilmiştir. Öğretmenlerin alınması için
lâzımgelen şeraiti bildiren ilânlar gazetelere
verilmiş bulunuyor.

Halkevimiz, Hususî İdarenin tahsis ettiği
Vilâyet konağı ve deniz kıyısındaki rihtimli
bahçeyi bir aile bahçesi haline sokmak için
hazırlıklara girişmiş bulunuyor. Bu bahçede
bir büfe bulunacak ve geceleri Halkevi sa-
lonundan ayrı olarak Sinema gösterilecektir.
Bundan başka seyyar bir sinema makinesiyle
köylere gidilerek faydalı kültür filimleri gös-
terilecektir.

* Montrö ve Lozan günlerini kutlulamak için
Halkevimiz tarafından zengin bir program
hazırlanmış, davetiyeler halka dağıtılmaktadır.

HALKEVİ DERGİLERİ

Görüşler - Adana

Taşpınar - Afyon

Yeşilirmak - Amasya

Türk Akdeniz - Antalya

Altınyaprak - Bafra

Kaynak - Balıkesir

Uludağ - Bursa

Ülker - Burdur

Çoruh - Artvin

İnanç - Denizli

Karacadağ - D'yarıbakır

Altın - Elazığ

Yenitürk - Emînnönü

Halk bilgisi haberleri ,

Erciyes - Kayseri

Halkevi - Eskişehir

Aksu - Giresun

Ön - Isparta

Fikirler - İzmir

Doğuş - Kars

Konya - Konya

Gediz - Manisa

İçel - Mersin

Taşan - Merzifon

Yeni Milâs - Milâs

Muğla - Muğla

Akpınar - Niğde

Ülker - Niksar

İnan - Trabzon

19 Mayıs - Samsun

Dıranaz - Sinop

Orta yayla - Sivas

Bozok - Yozgat

Ülkü - Halkevleri

Karaelmas - Zonguldak

Sahibi ve U. N. Müdürü : Dr. İbrahim Öktem

Basıldığı yer : A. R. İNCEALEMDAROĞLU MATBAASI

Fiati: 15 Kuruş

